

מעשה רב

עורך הרב הלל מן

הבקשה להולדת בן זכר שהביאה לגדול ישראל

בעיר אוסטרליה התכנסו התושבים להניח אב פינה לבית-כנסת. בראש התכנסים עמד הרב המקומי, שהיה ידוע כצדיק וקדוש, ברע מסריס הכריז, כי מי שמעוניין ללקח ראשון את האב הפנה לבית הכנסת שיחווה מקום ראוי להפילה ויקח עמו למימון הביניה כמשקל האבן שתיצק.

בקול השתררה דממה. אך מיד יצא מן השורות יהודי מכפר סמך, ידוע כעשירוד הרב. הוא נטל את האת לידו, וכמעשה סודר, לא שכח את העיסקה ומיד לישיל ליד הרב את הסכום.

נדבות לבו של האיש השפיעו על הנאספים האחרים ומיד החלו עולות ומגיעות עד תחומות לקץ הבניין, עד שנתמלא הסכום הדרוש לביניית מקום הפילה ראו.

הרב התרגש מאוד וזכר לתורה הנאמר בה: ”אם יש בלבך משאלה מסוימת, אבדו אותה בעשב הירב. זו שנת רצון”.

דמעה נודלה ביצבה ברווחו עינו של הנביא, והפכה עד מהרה לשטף דמעות, כיצבה פנימה אחת הייתה לו, להידרר שהיה כבר בילד העמידה, אכנס ששיר גדול הוא ומבודך בנסכים, אזלם כן אין לו...

”אוי ! קרא בקול תהק, לו תוכל, רבי, לברכני שיוולד לי בן, האורחיה שהייתה כה שמוחה מרותמות הפכה לפתע מתורחה וקשה, ניכר היה שלמשאלה כזו לא ציפת הרב.

”ויהיבם נא אלי כבוד שלושה ימים”, אמר, ”אוידעו לך מה עלידך

עולם תורה

עולם תורה

עולם תורה

עולם תורה

עולם תורה

לעשות כבוד שהתמלא בקשרך”.

בלב מלא אהבה ננטס הנבדר לבית הרב במעדך שנקבע. ”בקשתך נתמללה את כל בילבשה תנאים”, קבע הרב, ליבו כבי להחירר פירפר עברו, אך כי בליבו חשב שהוא מוכן לכל אשר יזנה עם הרב.

עולם תורה

עולם תורה

עולם תורה

אך למרות הכל התנאים שהציב הרב בפניו הוכרוה בתדהמה:

א. תדך כנסתיך, כ. שהיחיה אשתיך בחייון, ח.לך לעלמך, ג. לאחר הלידה תמות גם האשה, והבן ישאר יתום.

השדיר, שבה עד היה רצונה לזכות בבן, נותר עתה דומם ומחריש.

הוא ק ריצא מן ההדרר בשקט. ראשו תפס בהרהורים. עליו להיזקק באשמה, הוא לא יכול להחליט עברהו בלי להתייעץ עמה.

עולם תורה

האשה אל התלבטחה לרעב, באומרה - לך אמור לרב כי מוכנה אני לקבל את כל התנאים.

עולם תורה

כששב הנבדיר אל הרב, בירכו שבשנה הבאה יהיה לו בן, והסתיי: הוא הבה, שיוולד לאחר פסחךך, תתדך להאיר את העולם כולו באור חורחה.

עולם תורה

עולם תורה

עולם תורה

היא החליטה שעליה לעבור מוכפר אל תהיר. שם ייקל עליה להסתדר. שם רואי תמצאי מי שיוולד לה רישהו אותה בלידה. היא הגיעה לעי בחמות החשיבה. בישת הייתה מביאה שלה הולכת היא, שהייתה לבושה מבוד מחלצות תעוררות תכשיטים, נכנסת לעיר בכגדים בלויים וביודים ריקות, לחפש יהודים טובים לחסות תחת קורתה.

האור שולק בחולון ביתו של האופה הומין אותה לרפוק בדלת. מי באה בשעה מאוחרת ה? מנהנה בעלת הבית, שכנגישה לפתוח את הדלת. כשהייתה את העומדת מולה תמיהתה הפכה להדוהמה. הייתה זו הגברת דרל, האשה המכובדת, השוערת רבים ותומכת בכל נצרך. רחמה של בעלת הבית, אדלל שמה, נכמרו ואידתה אהתה.

הילד נולד מלא טובבביווה של האופה, שם גם נשמה סעודת ברית המילה, ונקרא שבו ביהוראל ”שמואל” על שם אביו.

האופה העירימי, אדלד, ניסלו לזילדת אכילו הייתה בהם, מזה מהך הגנול אל חכסו טיפל במסור. הילד הפילא את עין כל רואיו ביופיו. בעלי הבית נקשרו אליו בתשוקה אהבה.

בת קטנה הייתה לאופה, וכנגמנה הימים ההם, שריכו ההורים את תשומת לבם אל העיתק הסביבה לכך בתנאי שהורי הילדה יגדילו את בנה, טיפלו בו ורחנו אתו. היא סיפרה להם על הזכות הגדולה שנתכה כבודת מקום לבית התפילה, וזכה לבן שיאיר בכל מקום עיר עד.

שמואל היה בן שלושה חדשים כשאמו נפטרה תפרדה ממנו קדים פתילה. יתום היה אך לא חסר בית, משפתחו האונמת גידלה אותו כמילו היה בנם ממנו.

וכבודו העת, כשהיה כבר גאון מפורסם בתורה, נשא את בת לאשה. על של משפחתו נקרא כל הימים - וכינויו נותר לעלימים ”הימרשיא” (מותר הרב שמואל אידלס), על שם האשה שגידלה אותו. הוא היה הפירוש הידוע על הש”ס.

היא חינד’ נשמור וננצל כוח זה כי בלי חשבון נפש תמינדי נאבד חי”ו את החייים.

נזכור כי ה'עולם הזה דומה להרצודו' אנהנו רק במערב מירחיו קדם' ל'עולם הבא הדומה לטרקלין' נתקין עצמנו ב'פרודורו כדי שניכנס לטרקלין'.

לימוד המוסר

הרה"ג ירחמיאל קראם

'בטרם תבוא אליהן המיילדת וילדו'

שתי מילדות עבריות היו במצרים. האחת שפרה, אומר רש"י: 'זו יוכבד על שם שמספרת את הולד'. השנייה פערה, אומר רש"י: 'זו מרים על שם שפעוה ומדברת והונה לולד כדרך הנשים המפיסיות תינוק בוכה'. שפרה הייתה מסתכלת בגופו של היילוד מנקה אותו ומנישה איבריו. פועה הייתה רואגת ורואגת רוחו של היילוד מריעה ומפייסת אותו.

מסתבר שהיולדות עצמן לא היו זקוקות לעזרת המיילדות שהרי כך אמרו המיילדות לפענה הנשים העבריות מסתדרות לבד. 'כי חיות הנה' הן משולות לחיות השדה' אומרת הגמרא 'שאינן צריכות מילדות'. עוד 'בטרם תבוא אליהן המילדת וילדו'. מי שצריך עזרה זה התינוק העברי. צריך לדאוג לו לתינוק שזה עתה נולד לשפר אותו ולפיס אותו לזכר אליו ובהמשך גם להחיות אותו לספק לו מים ומזון.

התינוק בא לעולם אחרי תשעה ירחי לידה. תשעה חודשים בהם היה בטטן אימו ומלאך עומד עליו ומלמדו תורה. אן על פי שמשכחו ממנו נשאר רושם וישב ולומד תורה. צא ולמד מאיוב כשהיה מוקף בייסוריו וכולו מלא סבל ומאכזב הוא מתפלל במקש מהקב"ה: 'מי יתינני כירחי קדם'. מי יחזירני לימים הטובים, אותם החדושים ובגם הייתי עובר במעי אימי.

כך דורשת הגמרא 'איזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים היו אומר אלו ירחי לילה' ועליהם התפלל איוב. ובהמשך הפסוק 'כימי אלי-ה ישמרני' כמות ימים בהם הקב"ה דואג לכל מחסוריו של העובר. 'אוכל ממה שאימו אוכלת ושותה ממה שאימו שותה'. ולא רק מצבו הגופני אותו ושפיר אלא גם רוחניומו מושלמת. 'בהלו נרו עלי ראשי' כאשר הוא מלא אור ושמחה 'נרו דולק על לו ראשו וצופה ומבטי מסוף העולם ועד סופו'.

מוסיפה הגמ' ואמרת: 'ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים. ומלמדני אותו לו התורה כולה. שנאמר: 'יורוני ויאמר לי יתמד דברי לבך שמור מצותי ויהי' ואומר 'בטרם לולח על אחלי'. וכיון שבא לאוויר העולם עם מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שמאר 'למפתח חטאת רובא'.

למדונו חז"ל כי אין לך ימים טובים אדם, כימים בהם ממצא הוא כעובר במעי אימו. מזונו מזומן לו כפי שהיה מזומן לאוכלי הפן. הוא יושב ועוסק בתורה, 'מלמדים אותו כל התורה כולה' מתמאמ אלו המלאכים אצלים הוא יושב בשיעור ולומד. מה רע בזה. מעין עולם הבא ממש. יתכן ומטעם זה נכללו תשעה ירחי לידה בפזמון אחד מי יודע שהיה כל הנמנים שם הם עניינים השייכים לעם ישראל לבד.

כאשר כל זה נגמרו והוא יוצא לאוויר העולם, 'בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה'. את כל מה שלמד הוא שוכח. וזה נלמד מהפסוק 'למפתח חטאת רובא'. שהממש הראשון עם יצר הרע הוא כשבא לאוויר העולם. איזו טראומה נוראה. לא מלא שהוא צורח ובוכה. לזה צריך מיילדות עבריות כמו יוכבד ומרים בן חן משולות להחיות את הילדים לשפר ולפעות לקבל את מניהם בצאתם מ'הישירה' במעי אימם ובמפגש עם העולם הזה שם מחכה להם ה'למפתח חטאת רובא'.

אמנם לכתחילה הקיסנה הגמרא מתי מגיע יצר הרע אל האדם. 'אמר ליה אנטונינו אצל לוי: מאימתי יצר הרע שולט באדם? משעת יצירה או משעת יציאה' ומוכיחה הגמרא שכנדרתיו שיער הרע מגיע אל האדם רק בשעת יציאה. שאילו היה לו יצר הרע כבר משעת יצירה, כבר בטטן אימו, הוא לא היה מסכים להישאר שם אפילו רגע אחד. הוא היה 'בועט במעי אימו ויוצא'. מפני שלא היה יכול לסבול את הקדושה שיש שם, את לימוד התורה.

לכאורה שנאלת שאלה, אם לעובר במעי אימו אין לא יצר טוב ולא יצר רע. איך מצאנו אצל יעקב ועשו 'וירתובה הבנים בקרבה' מבאי רש"י: 'ובותינו דרשונו לשון ריצה, כשהייתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עובדי כוכבים עשו מפרכס לצאת'. משמע שכבר עמדו עובר יש לו יצר הדוחף אותו לטוב או לרע.

מורנו בעל ה'מכתב מאליהו' מביא באחד ממכתביו את דברי המהר"ל שملבד השפעתו של יצר הרע או יצר הטוב, של לאדם נטיות ואינסטינקטים טבעיים, לטוב או לרע, והם מורשישם בו מרגע שיוצא לעולם. אלו נטיות שהקב"ה נוסע בו אצל הבוראה מהריו או מליבה, אחרת. כבר בהיותו בבטן אימו יש לו כוחות טבעיים שמושכים אותו. כוחות אלו אינם מוצאים אל הפועל בדת, מחשבה או חשבון הם בטבעו.

מצב זה מביא אותנו לשאלה נוספת: כיוון שכך, כיוון שכל אדם נולד עם תכונות וכוחות שונים, עם מדות, נטיות וכוחות נפש שונים. יכול האדם לחשוב ולומר 'מה לי להתנהג במעשה הבורא' כשם שבתואר גופי נולדתי גבוהה או נמוך, רזה או שומן ואיני רואה צורך לשנות זאת. גם צבע העיניים וצבע העיניים נקבע עמורי ולא שתיה לי השפעה על כך ואני לא נדרש לשנות מה שנקבע עבורי. אם כן מדוע אני נדרש לשנות ולתקן תכונות נפשיות ורוחניות עיממן נולדתי. אם הקב"ה ברא אותי ו'חנן' אותי בנטייה לכעס או ליפורנות' מה לי לשנותם.

אך אין הדבר כן. 'אדם לעמל יולד' עבודת המיזיות מלווה את האדם מ'למפתח חטאת רובא' עד ל'מפתח הקבר'. מייד כאשר נולד תינוק מצוהה התורה 'ביום השמיני ימול בשר עורלתו' וצריך להבין מדוע צריך האדם להתערב במעשה הבריאה. הקב"ה ברא את האדם מושלם באבריו. מה לנו לבוא ולהתערב, מה לנו לבוא ו'לתקן' את מעשה הבורא.

באה התורה ומלמדת את האדם, זע לך לא נולדת מושלם. אתה מלא תאוות ורצונות שעליך להתמודד אתם כל ימי חינד. 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו'. אם לא תצא למלחמת היצר, אם תשב שבו יצילך את המערכה. 'אדם עייר פרא יולד' החוחות והתכונות הרעות שיש בך ויובילו אותך לעבר פי חמת. אל תהיה כמו עשו שהרגיש שהוא נולד מושלם. עשו - עשוי.

על האדם להקדיש מחשבה ושיחן כדי לזהות את תכונותיו ולבחון אותן אחת לאחרת. אם לטוב הן או לרע. נבחר מניד: יצר הרע הוא מלך זקן וכסיל הוא לא נא לרעג עלינו לעמוד על המשמר. התורה נותנת לנו כלי מלחמה 'החזק במוסר אל תרף'. תורת המוסר מאפשרת לנו לבחון יום יום שעה שעה כל מעשה, דיבור ומחשבה שלנו. 'יצירה כי

מגזר החסידות

הרב יעקב שלמה שיינברגר

לימוד התורה במעי אמו

חז"ל אומרים (נדה ל:) שתינוק במעי אמו מלמדן אותו כל התורה כולה, כיון שנולד ובא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה.

מקשים העולם ממה נפשך, אם טוב הדבר שידע כל התורה מדוע משכחי זאת ממנו, ואם אין הדבר טוב, מדוע מלמדים אותו כלל.

ותירצו רבים ביסוד אחד שבוה שמלמדו המלאך תורה, אף על פי שמשכחו ממנו נשאר רושם חזק התינוק, ואילווי רושם זה לא היה באפשרותו כלל להבין את התורה הקדושה.

כה ביאר הרה"ק **רבי ר' אלימלך מליז'נסק** זצ"ל (***ליקותי שושנים*** שבסוף ספה"ק נועם **אלימלך** ד"ה משוך חסדך), וזה"ק: "אם לא היו מלמדים אותו לא היה באפשרותה לקבל וללמדו התורה", לכן מלמדן אותו בתחלה כדי שאח"כ יוכל בנקל לשלם התורה, ולזה סוסר המלאך על פיו, דאם היה נכמד בזכרונו כל מה שלמד לא היה תועלת בבריאתו כלל דלא היה צריך שום עבודה ופעולה ולא היה בחירה, "אך אנפ"י שאר הרושם שגרשם בו בזה שהיו מלמדן אותו כל התורה", וצריך האדם לעמוד בכל כוחו והתאמצותו לעורר את הרושם של לבוא אל המעלה שהיה בו קודם בריאתו במחבבת מתחת כסא הכבוד עכ"ל.

וכע"ז ביאר ה**רבי ר' אלימלך מליז'נסק** באריכות ונצטט לשונו הצריך לעניינו: הנה התורה היא נעלמת מעיני כל חי, ואין מבוא לאנוש עלי אדמות בארצות להשיג ממנה אפילו מעט קט זולת ביטוח ועור אלקי, על כן משכחו ממנו כל התורה כולה בבואו אל העולם כדי שיסגל ידיעת התורה אחי"כ מרצונו בניגעה בחירה בדת שלימה, ו**פועלת הלימוד שמלמדני אותו כל התורה במעי אמו מהני ששואר בו הקיקה בכח העזר האלהי בני שיהיה יכול בארצות להוציא מן הכח אל הפועל**, ובאם לא היה לו מציאות התורה בכח אין מבוא לאוי לגנוע בקצה עיניו התורה בעולם הזה, כדמיון שבא אפשר לדי היס שלכ מציאות חייותם במים שהיו יכולים להשתדל בניגעה לפרוח באויר כנוף השמים, ויותר מזה המשל כפלי כפלים בזה משער המשכיל יבין, אבל כיון שנחשק בו בעור אלקי ורוחניות התורה, הגם שמשכחי ממנו מטעם הנ"ל עכ"ז נשאר הדבר אצלו בכח, וע"י יגיעתו יכול להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, **והוא כדמיון בן אדם שראה איזה דבר ונשכח ממנו זמן רב, עכ"ז בעת שראה הדבר נחקק בכח הזכרון וזמנע לו ידי השתדלות יזכור כך וכך היה המעשה**, כן הוא הענין הנרצה מה שמלמדני לאדם כל התורה קודם בואו לעולם הגם שמשכחי ממנו, בכדי שיבוא לו הענין בניגעה על ידי בחירתו, אבל להיות שהוא מן הנמנע זולת בעור אלקי, הנה כיון שנשאר אצלו בכח הזכרון הנה על ידי יגיעתו והשתדלותו יוכל להוציא הדבר מן הכח אל הפועל עכ"ד.

כיוצא בזה ביאר הרה"ק **מרזוין** זי"ע בדרך משל, למה הדבר דומה, לחתום דכאשר יחפצו לחתום בה יש להטיבסם בחוקה בתוך כר הדיו, על מנת שתספוג את הדיו לתוכה, ואז יוכלו לחתום בה, ולהטבסו את רושמה על הגליון. וזהו ענין לימוד התורה ע"י המלאך, בדומה לאותו כר של דיו, היינו שמכין בזה את היסוד והבסיס, וכאשר יגדל הנער ונפשו תחשק בתורה ובה יהגה יומם וליילה, יתאמץ וישקיע ויכין כל תעצומות כוחות נפשו ויגיעת מוחו בעסק התורה, אזי אולתה חותם, כן גם הוא יספוג אל קרבו ולתוכו את רישומה של התורה שלמד, ויתפתחו לו גוונות מוחו וינתנה לו מניעיות לימוד התורה שלמד במעי אמו, והיא תשיחחו ותיישר אותו רוחניתו ולשעת המעלה דרכו למימדו, ודברי התורה יספגו ויתכנסו במוחו בבחירות, בהבנה והשגה נעלה לנח"ר להשיי"ת.

עיריץ קדישין עמי תני"ב.

ג'ליון 488 שנה י"ז פרשת שמות

נושא השבוע: לידה בהלכה

המקור בפרשה: בטרם תבא אליהם המילדת וילדו (א יט)

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא הפרשה בעיין בהלכה באגדה ובמוסר

ראשי הישיבות

הגאון רבי מנחם צבי ברלין שליט"א

ראש ישיבת רבינו חיים עוזר

בענין קרבן יולדת

בקראי בפי' תזרע, אשה כי תזרע וכוי, ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו וכוי, זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה, ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה וגו', אי לעולה ואי לחטאת וכוי (ויקרא יב א). והשאלה נודעת דהך זאת תורת היולדת הוי"ל לכתוב או בתחילה זאת תורת היולדת תביא כבש וכוי ואם לא תמצא, או בסוף עניינא שתיביא כבש ואם לא תמצא ידה וגוי ולקחה שתי תורים וכוי זאת תורת היולדת, וכבר דיברו מזה.

והנראה בזה ובהקדם מה דשנינו בקידושין דף יז ע"א, דרייש ס"יל דנותנים לעבד עברי הענקה חמישים, וס"ד דילפנין תניהה תניהה מערכין, ועי"ז מקשינן שם שדריך ללמוד תניהה מעבד ושם התורה כולה בבואו אל העולם כדי שיסגל ידיעת התורה אחי"כ מרצונו בניגעה בחירה בדת שלימה, ו**פועלת הלימוד שמלמדני אותו כל התורה במעי אמו מהני ששואר בו הקיקה בכח העזר האלהי בני שיהיה יכול בארצות להוציא מן הכח אל הפועל**, ובאם לא היה לו מציאות התורה בכח אין מבוא לאוי לגנוע בקצה עיניו התורה בעולם הזה, כדמיון שבא אפשר לדי היס שלכ מציאות חייותם במים שהיו יכולים להשתדל בניגעה לפרוח באויר כנוף השמים, ויותר מזה המשל כפלי כפלים בזה משער המשכיל יבין, אבל כיון שנחשק בו בעור אלקי ורוחניות התורה, הגם שמשכחי ממנו מטעם הנ"ל עכ"ז נשאר הדבר אצלו בכח, וע"י יגיעתו יכול להוציא הדבר מן הכח אל הפועל, **והוא כדמיון בן אדם שראה איזה דבר ונשכח ממנו זמן רב, עכ"ז בעת שראה הדבר נחקק בכח הזכרון וזמנע לו ידי השתדלות יזכור כך וכך היה המעשה**, כן הוא הענין הנרצה מה שמלמדני לאדם כל התורה קודם בואו לעולם הגם שמשכחי ממנו, בכדי שיבוא לו הענין בניגעה על ידי בחירתו, אבל להיות שהוא מן הנמנע זולת בעור אלקי, הנה כיון שנשאר אצלו בכח הזכרון הנה על ידי יגיעתו והשתדלותו יוכל להוציא הדבר מן הכח אל הפועל עכ"ד.

והנראה מוכח מזה, דהא דהמך נותן כפי אשר יעריכנו הכחן, אינו משום וזהו שיעור ערכו, דהרי גם באופן שמעריך עליו ערך של אחר, והמעריך מך שהמעריך הוא דחוי"ל עני ולא הערך, מ"מ נותן כפי אשר יעריכנו הכחן. וביותר דאם היה עני והעשיר נותן כעשיר, והכי נמי איפכא שאם היה עשיר והעני נותן כעני.

ועי"כ דחיובו של עני הוא כמו עשיר רק דבמעשה התשלום כשאין לו משלם פחות ופטרותו התורה המחייב שלו, וכי"ז נמדד אם בשעת ההשתלום הוי"ל יש אכל אם העשיר משלם את כל חיובו, והי"נ איפכא כשהיה עשיר ונתחייב יותר אבל בשעת תשלום העני ואין לו משלם פחות, דחוי"ל דין פטור בתשלומין של ערכיו. ופשוט דהגו"ש מך מך מערכין היינו ביסוד חיובו וזה הוי חמישים, והיינו דס"יל לרי"ש דמשלם חמישים, דוי"ק ותשכח.

ואשר נראה בזה, דיסוד תשלום דמי ולדות להאב, אי"ז משום שיש לו אחר דיוסוד חיוב תשלום דמי ולדות הוא חיוב תשלום לבעל ההריון, ונפ"מ בזה גם למה ששמעתי מהגוי"י יחזקאל כהן לחקור בדין חיובו, והי"נ איפכא כשהיה עשיר ונתחייב יותר אבל בשעת תשלום העני ואין לו משלם פחות, בעל ההריון ו"ל דהיינו דזקא אם הוא בעל ההריון במעשה ביאתו, ונראה לפשוט מהירושלמי שהובא בתוס' שם (ד"ה אפילו) ואכ"מ, אך הרי"מ השמיט הירושלמי, נעמח"ח מצוה מ"ט סקכ"ח].

והנה דעת הרי"מ שבעל האשה זוכה אף שאינו בעל ההריון.]

מעתה נראה דאם יש לזכר חובת חיוב תשלום לבעל האשה אין למה דמסיק דחייב לשלם לבעל האשה משום שהוא בעל ההריון, ד"ל דאי"ז מחמת דהוא אבי הוולדות, אלא משום שהוא בעל ההריון, ואי"כ אף שאינו מתייחס אחריו עי"ז נחשב בעל ההריון, ולשילטת החזון יחזקאל בדת הרי"מ דאף אם נתעברה אשתו מאיש אחר זוכה הבעל בדמי הולדות, היינו משום דחייב כבעל ההריון של אשתו, דמהלכות אישות זכה בהולדות לענין זה.]

ובחיודשי ריח' הליל (פ"ה טוען ונטען] כתב דתשלומי חבלות אינו על הפסד הממון, דמאחר שאין דמים לבן חרוץ אין כאן הפסד ממון, אלא שהוא דין מיוחד של כופר לראשי אברים, ומעתה נראה דחי"נ דין ונראה לומר דהיינו מה שכתוב בקרא ובמלאות ימי טהרה וכוי תביא כבש וכוי זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה, והיינו שזהו חיובה תמיד כבש, וזהו תורת היולדת, ורק דאם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים, והיינו רק במעשה התשלום, אבל חיובה הוי"ל תמיד כבש, והיינו מה שכתוב זאת תורת לפני דין דואם לא תמצא ודוי"ק.

ונראה לומר דהיינו מה שכתוב בקרא ובמלאות ימי טהרה וכוי תביא כבש וכוי זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה, והיינו שזהו חיובה תמיד כבש, וזהו תורת היולדת, ורק דאם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים, והיינו רק במעשה התשלום, אבל חיובה הוי"ל תמיד כבש, והיינו מה שכתוב זאת תורת לפני דין דואם לא תמצא ודוי"ק.

(סה"ז נר לאחד)

עורך ראשי: הרב שלמה רזחשטיין -

ד.ת.41068 ירושלים

ג'ליון 488 שנה י"ז פרשת שמות

נושא השבוע: לידה בהלכה

המקור בפרשה: בטרם תבא אליהם המילדת וילדו (א יט)

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא הפרשה בעיין בהלכה באגדה ובמוסר

ראשי הישיבות

הרה"ג מרדכי קרליבך

שילום דמי וולדות

כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפלילים . [כפ"א כפ"ב]

בהעמק דבר עמד בזה על מה דכתיב בעל האשה, דבפשוטו התשלום שייך לאבי הולדות, שהרי עיקר זכות דמי ולדות אינה מחמת לתא לבעל האשה, וכדאיאת בב"ק מג. דאף אם בא עליה בזנות בלא קידושין זוכה בדמי הולדות, [והוא מיושב ע"י"ז מה שהביאו בתוס' שם (ד"ה אפילו)], ותרץ דע"כ אינו זוכה בדמי ולדות מחמת היותו אבי הולדות, דהלא אין להאב שם אב עד הלידה כמבואר במגילה יג., ולזה לא כתיב אבי הולדות.

ודרבינו צ"ע, דהלא להדיא בסנהדרין סט. דבן י"ג שנה וגו' חדשים ראוי לקראו אב משום שניכר העובר במעי אשתו, וכן מוכרח לדעת הרי"מ בפ"ו אישות הט"ז דהאב יכול לקדש את בתו המעוברת, כמבואר בקידושין סב., ומה שהביא ממגילה יג. הוא לענין שם אם דלא חיילא עד שעת לידה, שו"ר שהשמטות הנצי"ב שתיקן דבריו וכתב דאין שם אב עד שיהא העובר בן ג' חדשים, וכמבואר בסנהדרין שם דמאותו זמן ראוי לקראו אב, ומדחייב קרא דמי וולדות אפילו בפחות מגו' חדשים ע"כ דלאו משום שם אב הוא דזוכה בדמי וולדות.

והנה כתב הרי"מ בפ"ו אישות הט"ז דאין האב יכול לקדש בתו אלא משוהכר העובר, ולדברי הנצי"ב דברי הרי"מ מבוארים, דשם אב לא חל אלא משוהכר העובר, ולכן אינו יכול לקדש אותה לפני שוהכר עוברה, ומה דלמ"ז אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכול לקדשה אף לפני שוהכר העובר, הוא כמו דס"יל דיכול למכור שדה שעדיין אינה ברשותו, [והעירונו דמזה הטעם גופא דכ"ז שלא הוכר חשיב העובר כדשלב"י, לכן אין לאב עדיין שם אב].

אמנם באמת מה שהביא הנצי"ב מהמבואר במגילה יג., הנה באמת בריש"י שם מבואר דשם אב חל מיד בשעת העיבור, וכמבואר כן גם בדברי המהר"ל שם, דאימת שם שלאסתר לא היה אב ואם, שבשעה שנתעברה אמה תת אביה, וכשילדתה אמה מותה, ופריש"י (ד"ה בשעה) שלא היה לה אב משעה שראה להקראות אב, הרי מפורש שמשעת עיבור ראוי לקראו אב, וכ"יה במהר"ל שם, והארכתי הרבה בפרשת יוגט [פמ"ו פ"ה].

באופן דלפני"ז שוב ש לומר דזכות האב בדמי ולדות הוא משום שיש לו שם אב, והטעם שיש לו דמי ולדות משעת העיבור הוא משום דיש לו שם אב כבר משעת העיבור ומשמי"ן.

אכן הנה כתב הרי"מ בפ"ד חובל ח"יב דאם נגף את הולדות אחר שמת האב נותן דמי ולדות לאשה, הרי להדיא דעת הרי"מ דיש חיוב תשלום בדמי וולדות להאשה, ולמשי"כ המהר"ל בבניאר דברי ר

מנהגים

הרה"ג אליקים דבורסקי

ברכות שמברכים בהולדת בן או בת

ברכת הטוב והמטיב

מובא בגמ' בברכות גיט' ע"ב ”ילדה אשתו בן זכר מברך הטוב והמטיב”, וכך נפסק בשו"ע או"ח סימן רנ"ג סעיף א'. ונס האשה צריכה לברך כן. אולם הרמ"א כתב שם בהגהותיו לשי"ע יו"ש שכתבו שנהגו להקל בברכה זו שאינה חובה אלא רשות וזוהו נתפשט שרבים מקילים באלו הברכות”, הרמ"א (שם) ס"ק ג' כתב שהו מוסב על ברכת שהחיינו שמדובר שם שהוא רשות אך לא ברכת הטוב והמטיב שהיא חובה, אולם באשל אברהם (בוטשאטש) מהד"ת סימן רכ"ג מובא שכונת הרמ"א שנהגו שלא לברך גם ברכת הטוב והמטיב.
בסי' יפה ללב (שם) ס"ק ג' כתב מהמנהג לא לברך הטוב והמטיב אך בשעת המילה מברכין ברכת שהחיינו.
בבן אש חי פרשת רא"ה כתב אפילו של שאין מברכין מימי יליונו בברכה”א.
בברכת הטוב והמטיב שהיא ברכה רביעית לטור ברכת הטוב והמטיב. אולם בסי' שלחן השוחר (קאמרנט) סימן רכ"ג החמיר מאד בברכות אלו וחובה לברך והפליג מאד בעונש המקיל בהם, אולם האם יש להורים כבר כמה בנינם מברכין אפילו הטוב והמטיב וכי"כ בשו"ת הרשב"א ח"א סימן רמ"ה הובאו דבריו בטי"ו סימן רכ"ג וכתב ובמשי"ב סימן רכ"ג סקי".

בביאור הלכה (ד"ה זכר) נסתפק אם יש לו כמה בנים ואין לו בת והוא משתוקק שתלד לו בת ויולד לו בן או יש לברך הטוב והמטיב דלא נוח לו בזכר ושאר בני"ע, אולם מדברי ערוך השולחן (שם) משמע דאין חילוק בין כשהם שמחים על לידת הזכר או אינם שמחים בלבם מבואר שבכל אופן מברך.

ויו"א שצריך לברך בלידת בן שהחיינו, וכי"כ הרשב"א ושתובתיו סימן רמ"ה ושו"ת חוות יאיר סימן רל"ז, אולם המשנ"ב (שם) ס"ק ר"א כתב שרוב הפוסקים סוברים דברכת הטוב והמטיב כוללת גם ברכת שהחיינו (עי' חידושי ה"ש"ח ברכות נ"ח ובסי' תורת חיים סימן רכ"ג אות ו').

ברכות אלו יש לברך מיד שמבשרים להם על לידת בנם אך שעדין לא ראו אותו כמובא בבי"ב בשם הרא"ש והמרדכי, ונפסק כן הגמ"א סימן רכ"ג סקי"א. בשו"ת הלכות קטנות ח"א סימן ר"א כתב שאפילו שהטביל שמע שבורה זו מוחין לברכה ולענין היברך הממלא בשמחה לומר ויהיאו בעולם, אולם היעני"ב בספר מור קצתנה סימן רכ"ד כתב שלאחר ג' ימים מהשמועה לא יברך בשום ומלכות, וכי"כ באשל אברהם (בוטשאטש) סימן רכ"ג. וכך החיים סימן רכ"ג ח"א כתב שכל זמן שעדין תוקף השמחה בלבו יכול לברך ואח"כ יברך בשם ומלכות.

יש אומרים שגם כשנולד בן לבנו או לבתו מברך הטוב והמטיב, וכי"כ בסי' חסידים סימן תתמ"ג והביאו החדוש רבח סימן רכ"ג ס"ק א', אולם המשנ"ב בביאור הלכה (שם) מפסק ע"ז מדברי הרשב"א ושתובתיו ח"ד סימן רע"ז, והטעם דאין ברכת הטוב והמטיב על שמחה אלא על הנאה שיש עמה תועלת, ולכא וכלא יש תועלת שבן תומך בהם לעת ארונתם, ועוד שהוא כירך אביו וזמא משא"כ חסבא, אולם גם קצות השולחן סימן ט"ז סקי"י כתב לישב תמימתה תבה"ל ומצוד דצריך לברך.
אם נולדו לו תאומים זכרים אם מכוון על שניהם יוצא בברכת אחת וכמשי"כ בבט אשת רכ"ב סימן א' שמוע כמה שמועות בבת אחת או בברכה אחת.

אולם אם נולדה להורים בת אין מברכין הטוב והמטיב, וכן משמע מלשון הגמ' בברכות גיט' ע"ב ”ילדה זכר טוב והמטיב” אבל אם ילדה נקיבה אינו מברך.
בשער הציון (שם) אות ג' כתב לחדש דאף אם יש לו כמה זכרים ותצא שילד לו בת כדי לקיים מצות פריה ורביה עכ"ז אינו מברך על לידת הבת משום דאשה אינה מצויה לו פריה ורביה ולעולם נוח לו בזכר ונצמא שאין זו טובה אלא בשבילו לכך אינו יכול לברך הטוב והמטיב שלא נתקנה אלא כשיש לפחות שנים שנהנים (עיי' שו"ת אבי ח"ד סימן כ"ז).
ויש לברר מדוע שגולדה בת אין מברכין הטוב והמטיב, בערוך השולחן ח"ג סימן ככל שהלכת נקיבה אין מברכין אין בזה שמחה כל כך ולכן אין מברכין בן שהחיינו בלידת נקיבה, עיי' בסי' אברהם (בוטשאטש) במהדו"ת שמביא כמה

מרן בעל

שבט הלוי שליט"א

בענין סכנה שבלידה

עיקר שאלתו בענין הנהוג היום להקדים הלידה ע"י תחבולות שונות, אי אריך למעבד כן.
ובתוך דבריו הזכיר משי"כ הגרי"מ פינשטיין שליט"א בסי' אג"מ חיו"ד ח"ב סי' ע"ד שכי' דאין בלידה עצמה משום סכנה, ומה שמתות בו הוא משום הג' עבירות אשר נשים מתות בשעת לידתן (בשבת ל"א), והבטחת השו"ת שלא תארע לה כל רע בלידה רגילה שהיא בגדר ציווי מנהג העולם, לא כן בלידה מוקדמת שאין הבטחה ע"ז, אמרתי.

הנה דברים אלה אינם מתקבלים על הלב, כי דבר פשוט דהסכנה היא בעצם הלידה, ומכל הראיות שהביא כבי' בשם ס' משנה כשכורעת לילד ה"ה בסכנת נפשות ומחללין עליה את השבת, ופשוטו לשון הרמב"ם פ"ב הי"א מהל' שבת, היוולדת כשכורעת לילד ה"ה בסכנת נפשות ומחללין עליה את השבת, פשוטן של דברים דעצם הלידה היא סכנה, דלא כבעל אג"מ דאפיק לישנא שאין בזה סכנה כלל מהבטחת הקבי"ה שלא יארע להן תקלה לעולם, והרי הרמב"ן למד מדין המבוואר ביולדת דאם אפשר לנשות צריכים לנשות, וכמבואר בשי"ם שבת קכ"ט ע"ב, דה"ה בשאר חולה שיש בו סכנה דצריכים לשנות וכמבנה בהה"מ שם, ואם יש הבלד במהות הסכנה בדעמס אין סכנה בלידה לא או ג' עבירות, א"כ איך אפשר לדמות והוא"ם.

ואפי' למה שכתב הרמב"ם דוקא ביולדת צריך לנשות ולא בשאר חולי שיש בו סכנה, כדיוק הה"ם שם מלשון הרמב"ם שם, הלא כי הה"מ בטעם הדבר מנצב הולדת וחבלה הם כדבר טעמי לה ואין אחת מאלף מתה מחמת לידה, ולפיכך החמירו לנשות במקום שאפשר ולא החמירו בחולה ע"כ, פי' מהימ"ת גם ביולדת היתר גמור הוא אלא שיש הגדל מדרבנן בין סכנה טבעית לסכנה בלתי טבעית, אבל כך רצון השי"ת שתבא לידו סכנה בעת לידתה, ושוב תתרפא, מהימ"ת מספר האוחוים של מיתה אינו קובע כלל אפי' מיעוט עצום, כמבואר כ"ז בשי"ם יומא ובשו"ע או"ח סי' שכי"ט, ולדעת האגמ"ם שבי' שאין בעצם הלידה סכמה כלל, רק החטא גורם, ואי"כ ההבדל גדול, ולא היה צריך הה"מ לכל דבריו.

איברא בעיקר הדבר דרכי ליעץ שלא להקדיש את הלידה, ולעשות נגד הטבע שקבע השי"ת, אבי"א מחמת הקדמת סכנה של הלידה, אבי"א שעצם הקדמת הלידה יוכלה לגרום נפשות כאשר שמעתי מפי רופאים מומחים, וכבר ידעתי ממקרה מיתה ע"י הקדמת הלידה, ואבי"א מחמת הקדמת ביאת הולד עצמו קודם שקבע ע"י השגחה העליונה. אם לא כשיש לפי שיפוט רופא מומחה סיכון יותר בהמתנה בלידה טבעית, כדרך שאנו מתירים לעשות ניתוח של יוצא דופן עבור זה וכי"ב, וזה דלא כדעת הרבה רופאים קלי הדעת שבסיבה כל דהו מקדימין ללידה, היות כל הדברים פשוטים לא הארכתי בראיות משי"ם ופוסקים.

(שבט הלוי חיו"י סי' קכה)

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלחנן פרץ שליט"א

שליא

יועז הוא כי יש טרד לקבוצ את הגלילה, וזה נחשב כלאומים לאלמה קחי ערבונו, ורלה במשנ"ב סי' גל"א מה שכתב בזה. והנה התחדש נדוזות האחוזנים, והאלו"א כן הוּפּאֵס, לקחה מן הגלילה חומרף שאח מועיל ליפשי בני האדם. ומועטה יש להצטנן, האם יש להעדיף את קצרת הגלילה, או שמא את הועולת אשר בזהה לכני האדם ממנה. ונקוזה העיון אשאי קצורת הגלילה הוא לעוזבוה שְל תוּטָה, ואפסאי כי אין הימד לעטעב טוֹבָה זו ממנו עבור טובת הארצים, ורלה אר"ח סי' ג"ל סעיף ז' שמבואר שם אהו טומנין הגלילה, כדי שיהא נהל. ושמא אין הגלילה שייכת לו, והוא בנעלות אמו ויטלה הוא לעשות בנשליטה כדלעיל.

ועד כי אף שהאלוהת שייכים לאלה, מ"מ נראה לענ"ד שהגלילה שייכת שפיד לאלה.

לידה בשבת

מפרסמטה הנחוקות אס פיקוי"ג הוּאְהָה בשבת או דחוייה, ותמהתי על התפילה בשם החו"א ז"ל שמתפללת הגועולת לא ללדה בשבת, ולכלאו מה נצק אל תלך בשבת, הא כשאס פיקוי"ג הרי נחשב כיוס חול כלשון הרמב"ם, ואפסאי, דלח פיקוי"ג דחוייה, יש להעדיף לא להכנס לפיקוי"ג כלל, ועוד, שמא יעשו חיובל שלא לארד. ומה שמבטלין עונג שבת איני מניין החסרון בזה הא זורח הגאולה.

אמבולנס או שבן

הנה נסועיה באמצעולנס כי צה את החסרונות להגן. או עולריה וכיזיו שלא לארד בשנתה האורדה. ב חורה למקום. ג. לה עגשה משום דפיקוי"ג דחיה שנת ואפסאי דלכל הפחות נחשב כחשב לאכול בשר חזיר ועלה ביזו בשר טלה שארי לא איכפת ליה משנת ולכן נטע אלן, ושיעיה ברכב פרטי ארן לה חסיונות אלו. או, ועולר את הרשב כלל לכבות להילוי. ב. תאיר במקום. ג. עגשה כן משום דפיקוי"ג דחיה שנת.

כרם, השכן יטול להנצנע מזה, דלחן עליו חיוב האלה כשאס מנילסו ארצים, ואף שיגורם לחיובל רב לארד פיקוי"ג לא איכפת לו, אכן כנר"ד לכלאו גורם לחיובל שלא לארד וע"ז יש לרוז.

חורה בגינה

אס נתכרד שלא איתע זמן ליתיה, ורואה לחזור עם יאמעולאי, שנשפטור איסור דכנח הוא האס מותר. והצלדים, כיון שהלטל לארד פיקוי"ג, הוי האוללים חוצים עם כלי נקשים למקומם כמבואר סו"ס ש"ט, הרי דוהר איסור דכנח לזה. אר"כ גם כלאו כיון שהלטל לארד פיקוי"ג, או שמא שאני כהל, וילדת זו עמיין לא האיעט לכלל פיקוי"ג והכל היה בטעות. כרם כפשוטו החוצים מהאלמחנה מותר להם גם אס היתה טעות בזה.

הרעצה (אפידורל)

אף שגזרת מלך היא צנצנע תלמי בניים, התצנצנע דהו וטורי ויקלו הצענר מלאה, האס פי דלא חסרון, ומכל מקום יש לצמד שנחזופת הרעצה כפימננו, עדיין ויואלס דר"ח ענר כעיתור ובליה כטודע.

אכן להימד יש להעזיר בזה, דלחס ארס יטול להגן ע"ע צער הסיורים ולא עושה כן, עעריה היא ביזו, ומשתי סיונות. או, וסיורים מנקלדים ימוז שָל ארס, וע"ז הקלה מניול עצמנו. ונפרטי וילדת דלחו חולאים ליתושי דעגלה, וואחר הגליה נחשבת מאוכנת ג' ימים, מנין הרימד שלה לא להקל על יסרייה ונגרום חולשה לגופ. ב. המבואר ביו"ד כמה פעמים דלחס שלא נוזן דקה לעצמו טוגינס לו בעל כרחו, כמו סימן רנ"ב לענין מי שלא רואה לפדות עצמו מממוט דכופין אורו לזה, ומיילי בלחן פיקוי"ג. ולענ"ד מנין דקה הוא זה, גומל נפשו ארס חסד, ואר"כ יש לכפותה כנרביים לזה.

עקרי הענין

א. מקור העצרת בפרשתנו. ותאמת המילדת אל פרעה כי לא כנשיה המצרית העברית כי חיות הנה כטרם תבוא אלהן המילדת וילדו: ובגמ' רוטה דף יא ע"ב מאי חיות, אילימא חיות ממש, אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאולודה, אלא, אמרו לו: אומה זו כחיה נמשלה, יהודה - גור אריה, דן - יהי דן נחש, נפתלי - אילה שלוחה, יששכר - חמור גרם, יוסף - בכור שור, בנימין - זאב יטרף וכד' והיינו שאמרו המילדות שנבת ישראל לא חנית השדה שאינן צריכות למילדת. ובתורה תמימה שם הערה כט, הקשה וקצת צ"ע שלא הביאה הגמ' הפסוק מתורה (פ' בלק) על הם לכביא יקום וכארי ישנאש. אולם י"ל דידוע דהדמיון הבא בכ"ף בא להורות על דמיון קרוב, אך הבא בלא כ"ף הוא דמיון מופלג, ולכן עיניו כיונים (שה"ש) הוא רק דמיון קרוב, ועיניו יניים (שם) הוא דמיון מופלג וכן הרבה, ולכן מביא כאן הכתוב מה אמך לביא (בלא כ"ף) הדומה להכתובים שבפ' ורחי הבאים ג"כ בלא כ"ף - לחזק ולהפליג הדמיון, משא"כ הכתוב כלביא וכארי (בכ"ף) שהוא רק דמיון קרוב, ומדויק היטב גם כאן כי חיות הנה (ולא נאמר כי חיות), ותכן הוא - ומה שאמרו בגמ' אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתא, לכאורה צ"ע מד' הגמ' ב"ק נ"ט א' דאמר שם לענין דאיירי שם,

דיכול לומר איתתא ידידי פיקחת היא ולא בעי חיה, ור"ל דשאני אשה חכמה מסתם מילדת, דסתם מילדת בעי ג"כ מילדת, מפני שאינה חכמה כל כך עד שהוכל לכלכל צרכי עצמה, אבל אשה שהיא חכמה ונבונה באמת תוכל להפקיע את עצמה מבלי לצטרוך לחיה. ובתורת הקנאות (סוטה שם) הביא קושיא זו בשם צמח לאברהם שהקשה כן בשם זקינו (וכתב שכמדומה שהוא בעל המנן אברהם), ותיורין בתורת הקנאות, על פי מה שיבאר מהרש"א בדברי הגמרא כי חיות הנח, שכשישראל עושין רצונו של מקום אינם בכלל גזרות אלו חוזה, ואינם משועבדים לחוקי הטבע האנושי, ודברי הגמרא כאן נאמרו לאחר מסקנת המשנה שם, שאכן יש צדקניות בישראל שאינם זקוקות למילדת, ואמנם שם בהוא אמינא סברה הגמרא שכל אשה ממש זקוקה למילדת. ענין כי בתורת שרשי" פירש, כי חיות הנח בקיאות כמילדות, ותמה הרא"ש דלפי"ז חסר כ"ף הדמיון, דהול"ל כי חיות הנח, יעירש. אבל אין כל חומר קושיא בזה, כי מצינו הרבה חיבות בחסור כ"ף הדמיון, וכך הוא דרך הכתובים, וכמו שדרשו במגילה ט"ז ב' ע"ה פ' (פי' ריש) כי פי המדבר אליכם - כפי כן לבי, ומפרש שם המלה כי פי כמו כי כפי, וכאומר כמו פי כן לבי, וכר עיי"ש בכל דבריו:

ג. להקדים הלידה. נשים המבקשות להקדים זמן לידתן על ידי זריקה הגורמת להופעת תבלי לידה משום שנוח להן שהלידה תהיה ביום מסוים או כדי שהלידה לא תהיה בשבת אל יעשו זאת. בספר הורקה על קהלת ג' י"א נאמר את הכל עשה יפה בעתו ראשי חיבות ביעה כלומר יביעה בלא זמנה אי אפשר שתלד יוגם את העולם' כל שכן מממתין את עתו, וכדכתיב 'הידעת עת ללדת' לכך אין לעשות למקשה שתמחר לילד פן תלד במזל רע עכ"ל.

ג.מ. מאימתי נחשבת לילדת לחלל עליה שבת. בשולחן ערוך שנשפטור איסור דכנח הוא האס מותר. והצלדים, כיון שהלטל לארד פיקוי"ג, הוי האוללים חוצים עם כלי נקשים למקומם כמבואר סו"ס ש"ט, הרי דוהר איסור דכנח לזה. אר"כ גם כלאו כיון שהלטל לארד פיקוי"ג, או שמא שאני כהל, וילדת זו עמיין לא האיעט לכלל פיקוי"ג והכל היה בטעות. כרם כפשוטו החוצים מהאלמחנה מותר להם גם אס היתה טעות בזה.

אשר אפשר לעשותן בלי איחור ועיכוב להכי צריך להמתין עד שנואה אחד מג' סימנים האלה, אבל לענין קריאת חכמה [מילדת] במקום חרוק וכדומה שאם נמתין עד שיעריים האלה תתאחר החכמה לבוא על כן משעה שמרגשת קצת אפילו הצענר מלאה, האס פי דלא חסרון, ומכל מקום יש לצמד שנחזופת הרעצה כפימננו, עדיין ויואלס דר"ח ענר כעיתור ובליה כטודע.

אכן להימד יש להעזיר בזה, דלחס ארס יטול להגן ע"ע צער הסיורים ולא עושה כן, עעריה היא ביזו, ומשתי סיונות. או, וסיורים מנקלדים ימוז שָל ארס, וע"ז הקלה מניול עצמנו. ונפרטי וילדת דלחו חולאים ליתושי דעגלה, וואחר הגליה נחשבת מאוכנת ג' ימים, מנין הרימד שלה לא להקל על יסרייה ונגרום חולשה לגופ. ב. המבואר ביו"ד כמה פעמים דלחס שלא נוזן דקה לעצמו טוגינס לו בעל כרחו, כמו סימן רנ"ב לענין מי שלא רואה לפדות עצמו מממוט דכופין אורו לזה, ומיילי בלחן פיקוי"ג. ולענ"ד מנין דקה הוא זה, גומל נפשו ארס חסד, ואר"כ יש לכפותה כנרביים לזה.

ד. תפילה שלא יבואו לידי חילול שבת. כתב בספר חסידים סימן תשצז מי שאשתו מעוברת והגיע חדש התשיעי יתפלל שלא תלד אשתו בשבת שלא יחללו שבת, וכן על בתו וכלתו ואחד היה מחפלל [בתפלת] מנחה בערב שבת שלא תפול דליקה בשבת ושלא

הרב מ. שולביץ

תלדנה הנשים בשבת. ומקורו מגמ' נדה דף לח תרגיא: חסידים הראשונים לא היו משמשין מטותיהן אלא ברביעי בשבת, שלא יבואו נשותיהן לידו לחלול שבת וכר עיי"ש בכל הגמ' החשבון.

ה. להביא מילדת בשבת. אם אין דעת היוולדת מיושבת עליה בלא שתבא עמה תומכת לידה, רשאית להביא את התומכת אפילו על ידי חילול שבת. בשו"ע (פי' של סעיף א') מבואר שמדליקים נר לילודת אפילו אם היא טומא. והטעם שאפילו המילדות יודעות ואינן זקוקות לנר, אבל קים להו חז"ל שלא מיתבא דעתה כאשר היא בחושך, וכמ"ש המ"ב סי' ג'. ואף אם לא אומרת כלום וגם המילדת לא אומרת כלום, מדליקים לה נר, שם. והבה"ל שם ד"ה נר הקשה למה לא מצריכין מומחה וכמו שנאמר לענין אכילה ביום הכפורים. ותיורין שיש יותר סכנה במתחד. וזה באמת חידוש שהרי יש מחלות קשות ביותר שהארם יכול להיות חולה בהם ביום הכפורים, וככל אופן תפחד יותר קשה מהם. ובשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' ק"לב למד מענין הזה של פחד היוולדת שאם האשה אומרת שהיא פוחזת אז יש לבעל לנסוע עמה לבית חולים. והחזו"א כתב שהוא מוזר שיסעו עמה, והביאם בתורת היוולדת עמ' פ"ז. והוסף תורת היוולדת בהערה א' שאם לא תרצע אלא בבעלה וכאמה יתכן שמותר לשניהם. ולפ"ז נראה שה"ה שמותר למסייעת לנסוע עם היוולדת, שהרי מאי שנא הבעל או האמא מן המסייעת, כי כל תכלית של האנשים האלה היא אך ורק להגיע את היוולדת שהיא לא תפחד, שהרי אין להם שום עויה בתחום הרפואה, ואם כן ק"ו למסייעת שיש לה עכ"פ איזה יום בתחום הרפואי ומקילה באופן ממש"ש מה צער על הלידה, שמותר לה לנסוע עם היוולדת. אמנם לחזור בשבת יהיה אסור לתומכת לידה שאין בזה פיקוי"ג. כיון שאין בזה כרב חשש של פיקוח נפש לא תמרו, ואף אם משום כך לא תרצה לנסוע בהלכן אסור. שלא תתירו אלא במלאכות דרבנן חזרתן משום הליכתן.

ו. סגולות ללידה קלה. כתב בפתחי תשובה יורה דעה סימן קעט סקי"ו, בשם ס' באר שבע ע"ה פל' ד' ק"ה דמותר להניח ספר תורה על אשה המקשה לילד ולקריות עליה פסוקים משום שיש בה סכנת נפשות ע"ש. ועי' בתשובת חינוך ב"י סי' ע"א שכתב דאינו נכון לדלול בכבוד הסי"ת כל כך ולא יביאו הסי"ת אלא בפתח חדר של היוולדת שזכות התורה יגין עליה, ולא לענין סגולה או רפואה וכ"ש שלא ליתן בידים או לפותחה או ליתן ליד שום אשה ע"ש:

יש שהביאו סגולה ללידה קלה לנשוך הפיטם ולהתפלל אז. ומקור הבריים בס' חיים ורכים [אות רבח] בשם ס' נזירות שמשון, שנשים מעוברות נושכות את הפיטם בהושנעא רבה ואחר כך נותנות צדקה היא סגולה ללידה קלה. הטעם לכן, הוא על פי המדרש שעין שאכלה ממנו חיה בתא עין הרעת היה אחרון. נוסח התפילה הוא כדלהלן: ”רבונו של עולם, שבכיל חוה שהייתה אכלתה מעין הדעת גרם איתו חטא מיתה בעולם, ואם הייתי באותו הזמן לא הייתי אוכלתו ולא הייתי נהנית ממנו, כמו שלא רצייתי לפסול אחרון זה כשבעת ימי החג שעברו והיום שפסלתי אין בו מצוה. וכשם שיש לי הנאה בפיטם זה, כך הייתי נהנית לראות עין הרעת שאמר הקב"ה לאדם וחוה לא תאכל ולא הייתי עובר את ציוויו. ותקבלתי ברצון את תפילתי ואת תחינתי שלא אמות מלידה זו, ותושיעני לילד בנתח וברי צער ולא יהיה לי ולא לולדי שום נזק, כי אתה האל-ה מושיע”. כן יש שנהגו לטעום ריבה שנעשתה מאתרוג שקיימרו בו את המצוה, ואף זו סגולה ללידה קלה.

ז. הוראת מרן הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל. בעניין נטילת משככי כאבים כדי לא להרגיש צער הלידה. מתוך כתבי נכדו ההרה"ג ר' מרדכי טנדלר שליט"א, יוצא לאור בעתיד בספר מסורת משה ח"ב, דיברת עם רבינו בענין האם כדאי לאשה ללדת בלידה טבעית, ואמרו רבינו שכמו שאמר כמה פעמים, אין ענין של מידת החסידות, דוקא להוליד בלי תרופת-הרדמה, כדי להרגיש הצער של חבלי לידה, לקיים קללת חוה. דוה קללה, לא מצוה ! אבל מצד שני, מוצדק בהחלט שמצד התנוק יותר טוב בלי תרופה, וכווראי אין שום חסרון אם הלידה עד ז' אדר שמת להוליד בלי תרופה, ומה שמלמדים אותה להסיח דעת מכאביה, אם מועיל מועיל, ואין חסרון בדבר.

הנושאים הבאים	
וארא -מצות שילוח עבדים, ויצום אל בני ישראל (ו יא), ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה.	
 <p>בא – הפסקה</p>	

גנוזות

עורך הרב הלל מן

רבי משה סופר - החתם סופר [תקכ"ג - ת"ר] מכתב ידו

ביאור מופלא

אודות לידת משה

איאתא במגילה [ג,ב], ה'פיל פור הוא הגורל, תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמה שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד, ובפ"ק דקידושין [לח,א] ילפינן מהא דנתיב בן מאה ועשרים שנה ואני היום שאין ת"ל היום, היום מלאו ימי ושנותי מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים ליום ומחודש יושב ומוחדש יושב וממלא את מספר ימך אמלא ע"ש.

ויש להבין מ"ט טעה המן וכשם שהקורא אחר זמן מיתתו של משה וכן היה לו לחקור אחר יום לידתו, וכן יש ליישב אריכות הלשון ולא ישע דבד' אדר נולד משה ובד' באדר מת משה, הרי הוא ידע שמת, ורק מלידתו לא ידע, ולא הול"ל אלא רק דלא ידע דבד' באדר נולד משה, וכן מהי אכירות המיוון מיום מחודש לחודש, וגם דמייחתי קרא השני את מספר ימך אמלא ללא צורך.

והנה עי' במג"א סי' תקס"ח סקי"כ מה שמפלפל בענין יאהרצייט באדר שני לע"ש, ולפעני"ד נראה יכה"ש שם בגליון דלענין יאהרצייט מאחרין ולא מקדימין יהוה בכלל לאקדמו פורענותא ולא מקדמי, אבל לענין חשבינן ז' אדר הראשון כ"ל ולמיתתי היום הלידה כגון לחשוב לענין בר מצוה והדומה הכל מאדר ראשון דאין מעבדין על המצוות.

והנה קצת משמע לי דהניח היה בשנה שהיה ב' אדרים כמו שדרשו חז"ל [מגילה ו,ב] לקיים אגרת הפורים האת השנית למזן על אדר שני, והנה חשב האת דללידת משה חשבינן ז' אדר השני, ואיתרע מזלייהו דישיראל ואין זכות להגן. ואע"פ שאז היו בשבועין ע"פ הראשון ולא נודע שהשנה מעוברת עד אחר ר"ה כמבואר בסנהדרין [ז,א], מ"מ משכחת ליה שהייתה כבר אותה השנה שבערה ראויה להתעבר ולא נתעבר ואין לכך מדקדק בחודש הראשון וג' אדר, ובגון שנת ח' למחזור אם אין מעבדין ע"כ יצטרך שנת ט' להתעבר, והבין]. ויש לומר דאין ראיה שישנה הגאה מעוברת ולשווא עייל פור, אבל בחודש הראשון ראה כי לא נתעברה ושוב אין מעבדין ניסן בניסן כדאיאתא שם [ג,ב].

אבל לשוא אמר דהא נפקא לן בפ"ק דמגילה [א,א] דאין מונין ימים לשנים מדכתוב לחדשי השנה חדשים אתה מונה לשנים ולא ימים, היינו בשאר מיל', אבל בשנותיהם של צדיקים שפיר מיחשביה ימים לשנים, והקב"ה ממלא מיום ליום כנ"ל למלא הימים אפילו, והיינו דגומזו בקרא את מספר ימך - דייקא - ואמלא, ואי"כ לא כלה שנת הלידה עד ז' אדר שמת והיינו ז' אדר השני באותו נולד נמי, פ' שמחשבין גמי הלידה, ודר"ק.

לתרומות, הנצחות ופרסום ספרים חדשים בעלון מסביב לשולחן ת.ד.ת. 41068 ירושלים 050-4143522

	
ה	מכון ירושלים
הופיע	יד דוד
על מסכתות נדרים נזיר וטושה להגאון רבי דוד זינצהיים זצ"ל יו"ל לראשונה מכת"י המחבר עם מקורות וצייונים	על מסכתות נדרים מסכת נזיר, סוטה
מוסד הרב קוק	חדש כרכים נוספים מסדרת שיטה מקובצת על הש"ס
מוסד הרב קוק	מסכת נדרים מסכת נזיר, סוטה

בסי' תורת היוולדת פל"ז הערה ט', והוסףף שאם רוב הסיכויים שהפך יחיה יתכן שצריך לברך ודלא כמשי"כ בשו"ת באר משה ח"ה סימן ט"ט שיברך, ולענין ילד מנוגולאיד דעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין לברך עליו מאחר והחורים אינם שמחים בלידת בן זה וכך מובא בסי' תורת היוולדת עמ' ר"ל. אולם דעת מרן הגר"ח"פ שינברג זצ"ל שיש כן לברך אע"פ שבשעת הלידה מצטערים הרבה מימין יוצאים ידי חובת פריה ורביה ו הו"ו המשלימים עם המצב לאחר זמן ומקבלים באהבה את הניול להם.

בנהגות שולחן אש על או"ח סימן רכ"ב כתב דאינו מברך כשאשתו ילדה זכר רק אם שלם בגופו אבל אם הולד מחוסר אבר או בעי"מ גלוי אינו מברך דודאי צער יש לו ולא שמחה.

לידת פג

על לידת פג שהרופאים מסופקים אם היא או לא יברך הטוב והמטיב אלא אי"כ יש לו חי' חדש ואז יוכל גם על לידת הבן כמשי"כ